Należytość pocztowa opłacona ryczałtem.

Ч. 47 (533). Неділя, дня 24. листопада 1929. Рік XI.

Адреса Редакції і Адміністрації „УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС" ПЕРЕМИШЛЬ, Побереже ч. 1.

Конто П. К. О. в Варшаві Nr. 142.807 Передплата в краю виносить 10 зол. річно, 5·50 зол. піврічно, 3 зол. чвертьрічно. В Чехії квартально 18 ч. к. Передплату з Чехословаччини складати на конто Адм. „Укр. Голосу" в Živnostenska Banka v Praze). Для Франції 60 фр. річно для Америки $2\frac{1}{2}$ дол. річно.

Ціна примірника 25 с.

Редактор приймає щодня від год. 11—1.

Рукописів Редакція не звертає, неоплачених писем не приймається.

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

політично-економічний орган

ТАРИФА ОГОЛОШЕННЯ

За текстом за 1 вірш міліметровий одношпальтовий (сторона має пять шпальт анонсових) 0·30 зол., для дрібних промисловців укр. інстит. 0·20 зол. Дрібні оголошення по 0·15 зол. за слово, найменше дрібне оголошення 1 зол., для шукаючих праці подані безпосередно до Адміністрації по 0·15 зол. за слово Оголошення в тексті 150% дорожші, на першій стороні 300% дорожші. Рахунки платні і заскаржальні в Перемишлі, а замовляючий анонс вже тим самим без застережень годиться на це.

Продовження революції.

З. П. — Велика світова війна становить межу, що ділить два світи. Один світ, довоєнний, це неначе спокійний, застиглий, дрімаючий на сонці краєвид, це світ здавен-давна упорядкованих політичних і суспільних відносин, світ зіграних зі собою вже від десятків літ держав і націй, світ міцно усталених суспільних, клясових і станових порядків. Усе було в цьому упорядковане і поставлене на свій лад, усі елементи життя складались у великий зрівноважений ритм світового політичного, суспільного і культурного розвитку. Проте, вже здавна, під застиглою поверхнею цього довоєнного світа йшли нові політичні і суспільні розвитки, назрівали нові життєві сили, покищо стримувані в своїм розвитку, покищо незавважувані і недоцінювані, які мусіли одного дня вибухнути тим грізніщою експльозією. І ця експльозія прийшла в 1914 р.

Оті, скриті під спокійною поверхнею довоєнного життя розвитки, йшли в двох площинах: політичній і суспільній. В площині політичній закріплені вже від десятків літ відносини поміж державами, видались людям невигідні, скрізь назрівало бажання зміни. Довоєнні держави були уложені в т. зв. „концерт сил"; його з часта називано також „европейським концертом", бо рівновага і зіграння поміж европейськими державами рішало про долю цілого світа. В дипльоматичних підполях цього „концерту", з року на рік зростала неминучість зміни. Але це бажання зміни перекинулось з площини міжнародньої політики також в нутро націй: люде почали щораз більше сумніватись в правильність дотеперішніх суспільних і клясових взаємин. Осьтак, ми пережили дві великі революції нараз: *політичну*, яка змінила дотеперішні відносини поміж окремими націями і державами, і революцію *суспільну*, яка до самої основи змінила дотеперішні відносини суспільних кляс поміж собою.

Зі закінченням міжнародньої війни, велика політична і суспільна революція нашої доби ще не закінчилась. Війна була щолиш експльозією, що запалила революційний пожар, який горить скрізь — по нинішній день. Де не поглянутиб, скрізь бачимо продовження цьої революції, в обох площинах нараз, політичній і суспільній. В даний момент ця революція є безкровна, і її порівнююче спокійний перебіг викликує в дечім враження, що цьої революції нині вже немає. Стоїмо одначе перед цьою дійсністю, що за малими виїмками, нема держави на світі, а особливож в Европі, яка моглаб про себе говорити, що вона внутрішньо упорядкована і стабілізована. Та внутрішньодержавна революція має ріжні зовнішні вислови; раз вона виливається у форми боротьби за владу, як от в Австрії, Польщі, Литві, Німеччині, вона старається опанувати внутрішню розруху за допомогою цілого ряду европейських диктатур, вона знаходить свій вислів в заогненій боротьбі партій і кляс, в підірванню прінціпів монархізму і демократизму, в гарячковім шуканню нових форм управління, суспільного співжиття і державної влади. Всі здають собі справу, що істнуючий лад ще не є остаточний, що скрізь прийдуть, що *мусять* прийти дальші зміни; в істнуючім положенню нації жити не можуть, але теж вони не знаходять підставових ідей, тих провідних ліній, після яких моглиб своє внутрішнє життя складати.

Одначе оскільки нема держави чи нації, що булаб внутрішньо остаточно стабілізована, остільки теж немає мови про остаточність нинішньої системи міжнародніх відносин. Знаємо тільки, що поворот до довоєнного „концерту европейських сил" є виключений, а новий уклад міжнародніх відносин є нині щойно в стані зароджування. Осьтак і в міжнародній політиці йде тягла революція і тільки поволі позначуються ті нові сили чи уґруповання сил, які ляжуть в підставу нової міжнародньої системи.

І з факту існуючої революції, з факту народжування нової життєвої дійсности, так само в площині внутрішно національних, суспільних взаємин, як теж в площині відносин міжнародніх, мусимо витягнути послідовности для своєї політики, також ми — Українці. Велика світова революція нас не минула. Вона до самих підстав потрясла нашим національним орґанізмом; в її велику добу передовсім ідея Української Державности відродилась. Але ми не зрозуміли закону доби, не схопили цього прінціпу, цього способу, яким треба було і одиноко можна було нашу державність збудувати. Ми підходили до будови нашої Держави з поняттями, плянами і способами, які в життю не виправдались і ми справу програли. Наша внутрішня, суспільна політика була основно схиблена; ми пробували всього, починаючи від скрайного монархізму і кінчаючи скрайніми соціялізмами, ми пробували творити нашу державність після взорів минулого довоєнного світа, отого самого світа, що оце наслідком нових сил і стремлінь валився в руїни. Ми не зрозуміли, що в огнях революції народжується новий тип держави, новий тип суспільного співжиття. І ми переживали по черзі, заломання нашої монархії, заломання демократії, розгром усякого рода і відтінку соціялізмів. У нас це відбувалось в тим грізніщих і тим більш революційних формах, що ми мали слабі політичні традиції і не мали тої існуючої вже державної форми, яка дозволила іншим націям оте зрушення старих засад витримати і перетравити. Нині бачимо по всім світі натужливе шукання за цими новими формами суспільного співжиття і державної влади. Тих форм не найшла ні Німеччина, ані Польща, ані Югославія, ані Литва, ані Румунія, шукання за новими суспільними змістами і формами співжиття потрясає такими старими державними орґанізаціями, як Анґлія, Еспанія і теж до певної міри Франція, але теж цілий ряд европейських і позаевропейських диктатур не вирішає остаточно питання.

Також в міжнародній політиці ми брались за справу віруючи, що старий „европейський концерт" залишився як був, ми не зрозуміли, що також в міжнародній політиці твориться новий світ, новий уклад відносин; ми посилали своїх послів там де вже давно перестала рішатись доля світа, але ми не мали своїх людей в місцях, де ті рішення в дійсности падали. І ми своєї справи не вирішили, ні на зовні ні в нутрі. Нас розірвано на чотири частини, державности ми не збудували.

Віримо, що позитивна розвязка української справи в самостійницькому змислі прийде в дальшім тягу великої сучасної революції, ще перед тим, заки остаточно уложаться відносини нового, післявоєнного і післяреволюційного світа. Ніяка нинішна розвязка, а з окрема т. зв. „радянська" не є розуміється ніякою розвязкою, ані в суспільному, ані політичному відношенню. Є це що лиш етап, експерімент, щоправда безконечно дорогий але — неминучий. Здійснення цього нового післяреволюційного суспільного і політичного світа прийде на Україні в дальшім продовженню великої революції; остаточнуж розвязку нашої справи принесуть щойно нові люде і нові українські прінціпи.

Чергова занедбана ділянка.

Про кіна.

Українське громадянство Зах. України взялося по невдачній спробі відновлення своєї державности до економічної орґанізації і праці. При цьому занедбано один дуже важливий економічний чинник. Ця занедбана ділянка — це кіно.

В світовому господарстві, кіно є сьогодні не тільки величезним джерелом прибутків фільмових продукцій, їх аґенцій чи наємників, воно не лиш дає великі податки державам і містам, воно дає також варстат праці багатьом людям, а до того прибутки власникам кін. І нині так у фільми, як у величаві кінові будівлі вкладається великі капітали, що не тільки повертають назад, але дають великі відсотки. Бо німе мистецтво своєю міжнародньою мовою рухів і міміки, дає найширшій публиці добру й дешеву розривку.

Врешті й сам факт сітки кін на західно-українських землях і зросту цієї сітки доказує, що кіно здобуває та буде дальше здобувати найширші верстви всього громадянства, а тим самим буде мати прибутки з того громадянства — без огляду на те, в чиїх руках це кіно находиться й на які цілі підуть прибутки з того кіна.

І тут приходиться, на жаль, ствердити, що інколи саме в салях українських „Народних Домів" чи інших народніх установ, салях, виставлених лептами українського населення, грають кіна чужі, що як уже не в цілости, то хоч частинно призначують свій чистий зиск на цілі нам ворожі.

Як інакше виглядалиби „Просвіта", „Рідна Школа" то-що, колиб у всіх повітових, а там і менших містах (у цих останніх хоч-би тричі в тиждень) грали наші кіна та з чистого зиску відводили що місяця на національні цілі певний, для них незначний, відсоток!

Скаже хтось, що ми можемо бути наражені на бойкот, що не видержимо чужої конкуренції. Та цього немає чого боятися. Кіно є міжнароднє й є торговельним підприємством. Як-що воно буде річево ведене, буде мати добрі програми, добру музику, добру рекляму й добрий підприємчивий провід, якщо буде вміти слідкувати за смаком публики й викликувати зацікавлення, то такому кінові немає чого боятися не то бойкоту, але навіть конкуренції. Приклад ужгородської „Просвіти", що задля неласки урядів і свого українофільства не втішається симпатіями чеського урядництва й мадярського населення (а тим більше русофілів), а котрої кіно у власному заряді пішло дуже добре, цей приклад доказує, що при вище згаданих добрих сторінках, кіно *мусить* добре розвиватися.

І тут є обовязком українського громадянства, в першій мірі покликаних до того так культурно освітних, як і економічних установ, *звернути врешті увагу на цю занедбану господарську ділянку* та не тільки не допустити, щоби гріш із кишені української публики йшов через чужі кіна на чужі цілі, але щоби це вийшло якраз навпаки!

Чи не є це непростимим національним гріхом, коли в одному повітовому підкарпатському місті з 28.000 населення, українська установа, що має власну кінову ліценцію та власну прегарну салю віддає кіно в наєм жидам? І хай ніхто не думає, що в тому місті, а ще й у проводі тої інституції немає українських патріотів, а дальше, що винайняти це кіно не старалися Українці. Але мабуть проводові тої установи здається, що жиди, платячи 800 золотих місячно за ліценцію й салю та ще покриваючи режійні видатки кіна, певно не заробляють, але ведуть кіно з приємности, щоби безплатно дивитися на фільми. Про віднаймлення Українцям, а ще краще про ведення у власному заряді, а тим, дання варстату праці декільком Українцям, а одночасно добуття чистого зиску, далеко більшого за мізерний наєм — про це й не думається. „І сам не гам і другому не дам", — хай доробляються чужинці!

А тимчасом урухомити кіно в українському заряді в готових уже салях невеликий кошт і невелика штука. Апарати можна дістати відповідно до фінансової спромоги менші чи більші — і то на рати. Операторів з часом можна вишколити своїх, так само можна зробити курс для кінових провідників. Фільмів є на ринку досить, кожне кіно може тимчасово купувати само за порадою українського фахівця, а з часом у міру зросту числа українських кін спільно через централю, засновану чи при якійсь істнуючій установі чи окремо.

Крайна пора занятися й цею занедбаною справою. Бо кіно йде непереможно впевед, воно буде підбивати й найменші місточка, а навіть села. Кіна будуть рости без нас, а навіть *проти нас*. А ми готові оглянутися аж тоді, як уже буде пізно й як нас будуть „учити розуму" фондами, добутими в дуже значній мірі таки з наших гаманців. А тоді вже не поможе жалування, що бач — мовляв Остап Вишня — „спізнився", бо „як-би знатя"...

Аді.

Ще один приклад т. зв. „українізації".

Київська „Пролєтарська Правда", приносить в свому 260 числі (з 12. лист. цр.) цікаві відомости, які кидають знаменне світло на справу т. зв. „українізації". Про „українізацію" оту стільки пишеться й говориться, є стільки людей, які вірять, неначеб по той бік Збруча неказьонне українство було в побідним поході, що часом цьої віри не в стані захитати навіть такі дані, як їх оце приносить „Пролєтарська Правда". Все знова і знова зовнішнє етноґрафічне зукраїнщення береться за одне з політичним посиленням українства. Факти говорять щось інакше; при всій реклямовій „українізації", на Радянщині працюється систематично над політичним послабленням українського елементу. „Прол. правда" доносить:

10. листопада цр. відбулась річна нарада національно-меньшостевих уповажнених Київської округи. На нараді виступив голова Окруж-Викон. Комітету, тов. *Войцеховский*, який докладно зупинився над головними завданнями національно-меньшостевої роботи, в звязку з пятилітнім пляном розвитку радянського будівництва. Вийшов він з положення т. зв. „деклясованих елементів" отжеж незвязаного зі землею населення. Особливож „деклясоване містечко", яке складається по більшости з національно-меньшостевих елементів (жиди, Москалі, Поляки) викидає чимало рук на біржу праці. Йде про „плянову колективізацію національних меньшостей для цього, щоб їх втягнути в радянську промисловість" — йде отже на практиці про посилення фабричного міста неукраїнським елементом. Та хоч національно-меньшостева „колективізація" обіймає на самій Київщині 168.470 Росіян, 138 427 Поляків, 26.271 Німців, 6.101 Чехів і 25.936 інших (жидів), всежтаки на думку тов. Войцеховського „з колективізацією серед нац.-меньшостей ще не гаразд". Далі говорив тов. *Черняхівський*, більш докладно, зупиняючись над здобутками „колективізованих" нац.-меньшостей в радянськім будівництві, в економічній і культурній роботі, тощо. „Колективізація" нац.-меньшостей очевидячки придалась, бо довідуємось, що „збільшилась на богато, участь національних меньшостей у минулій виборчій кампанії, наслідком чого, на богато поліпшився соціяльний склад новообраних сільських рад". На нашу мову перекласти, це значить: сільські ради підсилено „деклясованими" чужинцями, на шкоду українського осілого населення. Далі „забезпечено відповідне представництво нац-меньшостей в складі президій рад та районових викон. комітетів". Далі йде вичислювання всіх здобутків, артілів, кооператив, тощо для підсилення „нац.-меньшостевої колективізації". Зрештою тов. Черняхівський просто заявляє, що стається все це, бо *„треба боротися з гаслами національної одности"*. На загал стверджує, що всежтаки, все це „млява робота", і що до діла треба забратись більш енерґійно.

Лінія проста і ясна: посилення міста чужими „деклясовими" елементами, проти „глитайського" села. Місто опановувало і завсігди буде у нас опановувати пасивного селянина. Клясову ворожість міста до українського села посилюється проте ще в добавок чуженаціональним елементом. А називається це: *українізація*". — Порай.

Pr. VI. 72/29. Wydział karno-prasowy Sądu okręgowego w Przemyślu postanowił na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu Prokuratora przy tymże Sądzie: a) zatwierdzić po myśli przepisu z art. 76-go rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 maja 1927 poz. 398 Dz. Rz. P. Nr. 43. ex 1927 dokonane dnia 5. listopada 1929 przez Starostwo w Przemyślu zajęcie czasopisma „Ukraińskij Hołos" Nr. 45 z dnia 5. listopada 1929 z powodu, że zamieszczone w tem czasopiśmie artykuły p. t. „Jak wygląda polska armja w cyfrach" od początku do końca zawierają w sobie znamiona a to występku z art. 46 rozporządzenia Prezydenta Rzp. P. z 10. maja 1927. o prawie prasowem Dz. U. 45/27 poz. 398. b) oraz wydać po myśli przepisu z art. 77 cytowanego na wstępie rozporządzenia zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tegoż czasopisma nakazby orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie pod rygorem następstw przewidzianych w art. 60 tegoż rozporządzenia. — Sąd okręgowy w Przemyślu, Wydział VII dnia 6. listopada 1929.

Підпис нечиткий.

Богато галасу з нечевя.

Останні події у варшавському соймі викликали богато галасу. Преса трубить на всі лади і способи, гуде про ці події місто і село, скликується в тій справі наради, віча то що.

Щож нового і надзвичайного сталося? Ось що: Сойм не міг відбути своїх нарад, бо маршалок Пілсудскі прийшов на соймове засідання в супроводі сотні офіцерів польської армії. Чи це може перший раз трафилася така подія, що вона викликала таке велике здивовання і стільки гамору? Ні! Бо в травні 1926 року йшов той самий маршалок Пілсудскі до сойму і проти сойму в супроводі кількох полків польської армії. І від того часу, себто від травня 1926 р. нічого не змінилося. Замість тисячів узброєних вояків, сотня, — от і вся ріжниця. А чогож люде заговорили про „замах стану“ щойно сьогодня? Три роки після цього, як відбувся травневий переворот, який і був власне „замахом стану“.

Перед трома роками, підчас останніх трох літ і два тижні тому назад, діялося одно і це саме: підривається демократичні засади управління польською державою. Чомуж тоді, перед трьома роками, не виступили оборонці демократії проти першої явної проби нищення тих демократичних засад? Чому вони тоді плентались в хвості побідного маршу військ маршалка Пілсудського? Що більше: Чому теперішні оборонці демократії, помагали тоді гнати з бельведеру президента Войцєховского, який був саме орудієм і висловом демократичного сойму? Це є одна неясна сторінка справи. А друга: Чому побідний вожд травневого перевороту, не витягнув всіх послідовностей з положення, в якому він найшовся після повалення президентського авторітету п. Войцєховского? Чому не змінив він тоді „усіблення волі сойму“, на усіблення волі одиниці?

Розвязка цього питання лежить всеціло на лінії властивостей польської душі. Передовсім богато польських справ має свій початок і кінець в причинах особистої натури. На приклад, ми певні, що деякі оборонці демократії з під знаку польської партії соціялістичної виступають тепер тому так гостро проти колишнього свойого провідника, Пілсудского, бо дізнали від Пілсудского особистої образи. Колиб не це, то хто знає чи, наприклад, Дашиньскі чи Ліберманн не стоялиб сьогодня щонайменше осторонь боротьби тзваної ендеції зі санацією. Неясне становище, що витворилося після травневого перевороту, можна вияснити теж лише своєрідним способом польського думання та властивостями польської душі. Для кращого зображення скажемо так: Колиб на порозі такої можливости, конечности чи дійсности, яка заіснувала в Польщі на передодні травня 1926 р., — найшлася на приклад нація французька, то можна з певною смилівістю твердити, на підставі історичного досвіду, що переворот націлений на зміну даної засади, бувби не спинився на півдорозі до тої цілі і половичним полагодженням справи бувби не задовольнився. В Польщі є і все було інакше. В королівській Польщі було так, що коли проти короля та його замислів збунтувалась і виступила частина чи більшість шляхти і коли вона найшлася перед можливостею здійснити ціль свойого бунту, — тоді власне опановув її такий переляк, що вся справа нагло мінялася, збунтовані перепрошували короля, а король свідомий свойого безсилля і залежности від шляхти (навіть від їхніх примх), йшов зі свойого боку на всі домагання збунтованої шляхти.

Поширена є серед Поляків думка, яка називає травневі події 1926 року — революцією. Така думка не має узасаднення. В цілій польській історії не було ні одної революції. Польська історія знає лише бунти, а не знає революцій. Це є цікаве, що польська душа ніколи не уміла рішитись на радикальну операцію, навіть тоді ні, коли ходило о її самозбереження. Цікаво ще й те, що про революцію лише говорилося і кричалося в Польщі більше і частіще ніж де інде.

Боротьба за владу кінчилася в Польщі стало угодою бунту з неподільністю влади, а це очевидно ослаблювало сам елємент влади. Угодою кінчилися релігійні спори, клясово-суспільні зудари та політичні поєдинки.

Чим-жеж закінчиться теперішна боротьба поміж маршалком Пілсудским і соймом? Якіб ступені боротьба ця не переходила, можна передбачити, що врешті решт закінчиться вона перепрошенням і угодою.

С.С.

За мало уваги...

(Забута Лемківщина).

Так як одиниця, так й народ як цілість не є і не може почуватись зовсім здоровим, коли один його член, одна комірка хоріє. На нашому народньому орґанізмі неодна є така болячка. Про одну з них хочу говорити.

Досить неясно, знаємо про одну частину нашого народу, про Лемків й Лемківщину. Що їх болить, чим вони радуються, який їх побут, їх світогляд, все, що повинні ми знати, покрите в нас імлою незнання. Це мов Богом й людьми забута країна. Ми мало займаємося нею, поступаючи зовсім противно, як всі інші народи, які на свої окраїни більше звертають уваги. Треба знати, що наш Лемко страшенно консервативний. Надихавшись від своїх „русских“ душпастирів, русофільства дивиться він з призирством і прямо з ненавистю на „Українчика“, вважаючи його гіршим своїм ворогом, від „Ляха“, якого теж не дуже то — любить.

І хоч тепер відносини змінились, хоч священики тепер Українці, деколи й свідомі, не можуть нічого зробити в напрямі освідомлення народа, бо зражують собі його всякими невпорядкованими церковними „требами“, які бідному Лемкові тяжко приходиться платити. Ось-так мають тут послух всякі ліві, мають послух й то головно наші русофіли.

Неймовірною є попросту байдужність відповідальних чинників нашого громадянства, яке повинноб нарешті занятись Лемками. Слідби теж передовсім нашому студентству звернути увагу на цей загрожений пост. Пожаданим булоб, щоб о скільки можности в кожньому селі, бодай протягом ферій, міг занятись студент зорґанізуванням хору, вистави то що, чим бодай молодших можнаб відтягнути від цього трійла — русофільства. Бо старші, перенявши це від своїх пан-отців повтаряють заєдно, якщо навіть звернутись до них з чимсь: „я вже старий, мій дід таким був, мій батько й я вже таким вмру“.

Належалоб зорґанізувати сильну освітну акцію, головно кольпортажу книжочок „Просвіти“ на історичні та інші теми.

Бо якщо навіть хтось уміє серед Лемків читати, то не читає своєї лектури, не знаючи навіть деколи, що така є, а кормиться переважно польською. Слідби теж занятись видаванням орґану призначеним виключно для Лемків, яким напевно можнаб було їх з'єднати.

Не маючи своєї здорової лектури, не маючи, а бодай в дуже малій мірі своїх часописів, годується Лемківщина такими квітками, як ось латинкою писаний часопис „Łemko, pismo dla naroda“ редаґованим у Кракові якимсь Степаном „Косо“-ом, в якому, між іншими „квітками“ містяться образки Косцюшки „хлопського ґенерала“ „kotryj to zrobił rewolucju preciw najizdnykam naszoj otczyny“

Не забуваймо, що хоч Лемко аж до пересади консервативний, коли раз уже переконаний в одному, перенятий одною ідеєю, краще життя віддасть чим її виречеться.

Отсих кілька завваг піддаю під увагу ширшому загалові.

Володимир Савчак.

Дописи.

—о—

Трускавець, пов. — Нема праці. Наше село є велике і богате і мешканці хочуть працювати. Ще в 1920 р. поставлено датками селян великий читальняний будинок. В ньому містяться т-ва: „Просвіта“, „Сільський Господар“, „Сокіл“, „Пласт“ та богато інших. Але що нам з цього, коли в тих товариствах нема належної праці? Немало завинило в цьому богато тутешніх наших інтеліґентних людий. Вони так господарять, що незабаром всі наші темні хлопці будуть польськими „стшельцамі“. Бібліотеки не отвирається цілими місяцями, не робиться ніяких сходин, навіть не передплачуєтьса таких українських часописів, як „Український Голос“, „Свобода“ і т. і. Але яка праця їм в голові, коли вони самі між собою попересварювались? Тою сварнею зруйновано „Пласт“, що його молодь собі заснувала ще в 1926 р. Члени зложили свого часу 100 зл. на капелюхи, але ті, кому це слід було зробити, куповали капелюхи так, що й досі нема ані грошей, ані капелюхів, а товариство розпалося. Треба або звернути членам гроші, або дати на якусь добру українську ціль, напр. „Рідну Школу“. Сором тільки, що навіть бідні українські села працюють і орґанізують своє громадянство, а Трускавець?...

Панове провідники, зачніть працювати, скликуйте наради, давайте вистави, відчиніть бібліотеку, пренумеруйте часописи, робіть своє інтеліґентне діло; такою працею виховаєте українське свідоме покоління. А не сварнею. — *Свій.*

Кожда українська одиниця, економічна інституція, кожде товариство, Читальня, Луг, Сокіл і др. повинні в цьому листопаді стати членом УКТОДІ (Українського товариства допомоги над Інвалідами).

А. Т.

ПОМІЖ СОЦІЯЛІСТАМИ-РЕВОЛЮЦІОНЕРАМИ (ЕСЕРАМИ).

Українські політичні орґанізації, що продовжували своє існування на еміґрації, цілковито відірвані від реального громадського та політичного життя на українських землях, могли свою роботу провадити лише серед еміґрації. Всеж, численність української еміґрації в Чехословачині, Франції, на польських землях тощо, — давала й для таких орґанізацій досить широке поле для політичної і особливо професійної роботи. Та мало хто пішов на таку „чорну“ роботу. Перегляньте ріжні партійні орґани, обіжники, оголошення, послухайте суперечки представників ворогуючих політичних ґруп у суді (куди їх зчаста доводять особисті сварки і закиди) — то побачите безліч амбіції, старих фраз, безконечних і нудних проґрамових деклярацій, складних і утопійних плянів, й нарешті особистих гордощів. А ніколи не знайдете хочби слабих познак, що вказувалиб на справжню політичну роботу, на звязок з краєм, на підтримку еміґраційних гасел, коли не широкими масами в краю, то бодай гуртками. Тому й не дивно, що орґанізаційні досягнення таких орґанізацій почали звужуватись. Що більше: партійні орґанізації вмирали; політичними докладами ніхто не цікавився; вмирала й політична преса, хоч її в більшости й розсилали безплатно; люде почали киснути самі в собі.

Яскравим прикладом такої долі може служити катастрофальний розвал *українських соціял.-революціонерів, т. зв. шаповалівців.* Ця ґрупа мала всі підстави найбільше розвинути свою роботу серед еміґрації, а особливо в Чехословаччині, де вона мала свій центр, тим більше, що тут користувалася величезною фінансовою підтримкою чехословацькоко Міністерства Заграничних Справ. Всеж, стан ґрупи можна нині схарактеризувати — розвалом.

Були часи, коли шаповалівці кермували „Громадським Комітетом“ в Чс. Р.; мали чисельну „Селянську Спілку“; збили „Революційно-Демократичний Союз“; орґанізували „Союз громадських орґанізацій в Чс. Р.“, а після ліквідації „Громадського Комітету“ — „Український Комітет“; видавали „Вільну Спілку“, „Нову Україну“, „Суспільство“ і „Українського Робітника“; були провідниками культурних плянів еміґрації; з ентузіязмом закликали Америку до підтримки зорґанізованого ними „Робітничого Університету“; почали орґанізацію „Соціольоґічного Інституту“; мали власну друкарню; кермували значними фондами, що дозволяли оплачувати своїх співробітників в розмірі — більше ніж доброму, навіть порівнюючи з чеськими міністерствами.

Але все це належить до минувшини. Заникли неславно: „Революційно-Демократичний Союз“ і „Селянська Спілка“. Вмерла партійна преса, ліквідовано „Громадський Комітет“, зачинено друкарню; замкнено склепи повні політичних брошур, невідомо для чого друкованих. Вже в початку біжучого року зміст політичної роботи шаповалівців обмежувався професійною роботою в орґанізованому ними „Робітничому Союзі в Чс. Р.“, що складався переважно з бувших вояків Української Галицької Армії. Поза цим, — хиба „Соціольоґічний Семінар“ міг до певної міри претендувати на певне політичне значіння, наколиб не знижувався до ролі авдиторії, спеціяльно пристосованої до „соціольоґічної“ підготовки самого провідника семинаря — Микити Шаповала. Зрештою „Соціольоґійний Інститут“ існував скорше в схемах, ніж у пляновій роботі, а „Робітничий Університет“, на жаль, йшов уже до свого катастрофального кінця, невиконавши ані своїх проґрамів, ані своїх обіцянок.

Переглядаючи роботу шаповалівців, приходиться ствердити, що ширина праці велася в залежности від отримуваних ними допомог. З припиненням допомог припинювалась й робота; та що підсумки їх політичної праці були дуже незначні навіть в добі найбільшого розвитку партії. З бігом часу вони послідовно зменшувалися. Якраз на ґрунті політичному зазнали вони найбільше невдач (Революційно-Демократичний Союз, Ліґа Нового Сходу, питання узгідненя роботи з соціял-радикалами в краю й „Обороною України“ в Америці тощо); ґрупа шаповалівців ніколи довший час не перебувала в стані стабілізованої конструктивної роботи. Конфлікти, що почалися ще від часу розходжень з Грушівським і не припинялися до останнього часу. Тактична та невідповідна політична лінія привела їх до нинішнього відокремленого становища.

Цьогорічний конфлікт у травні — липні був лише льоґічним вислідком такого стану. Більшість орґанізації, що складалася з робітництва та молодшої інтеліґенції, вже довшой час виявляла своє невдоволення з напрямку, змісту, методів роботи і зокрема з відношення провідників М. Шаповала та Н. Григорієва до рядових членів. Вже після заснований „Ліґи Нового Сходу“ більшість подєбрадської і пражської орґанізацій виявили своє неґативне відношення до подібного кроку, який рішуче розходився з засадами проґрами партії. Конфлікт на цьому ґрунті був попереджений заявою ініціяторів Ліґи, що участь тих панів в Лізі є персональна і не вяже орґанізацію. Але становище чим-далі — тим більше йшло до катастрофи. Координації роботи з соціялістами-радикалами в краю та „Обороною України“ в Америці, мимо спільного засідання в минулому році (головного комітету шаповалівців і з представниками „Оборони України“ Цеглинським і секретарем соц.-радикалів, Стаховим) — не було досягнуто. Ще перед тим, соціял-радикали іґнорували шаповалівців, рахуючи М. Шаповала винним у розвалі с. р. орґанізації в 1925 р. Партія обмежилась таким чином на еміґраційні гуртки, без жадного впливу на політичне життя українських теренів.

Справа Робітничого університету тільки погіршила становище. Робітничий університет, зорґанізований в 1927 р., рахувавсь шаповалівцями тією базою, яка не тільки буде проводити велику культурну місію серед робітництва та селянства на українських землях та на еміґрації в Европі та в Америці, яка не тільки буде провадити в бажаному напрямі політичне виховання, але й дасть можливість розвинути на цьому ґрунті широку політичну акцію. Звичайно, при солідній постановці цеї справи і при тій жертвенности, яку виявило американське українське робітництво — можна булоб осягнути значних успіхів. Допомога з Америки прийшла за час існування університету приблизно в сумі 170 тисяч корон і кількість слухачів у травні місяці ц. р. досягла 280 (цифри, що подав „Вістник Університету“, — з аґітаційною метою, були дуже перебільшені); але не дивлячись на те, що сума платні за навчання внесена студентами разом із допомогами перевищували вже суму всієї платні за навчання, яка малаб поступити від усіх студентів при умові закінчення університетом усіх оголошених курсів — до травня місяця ц. р. було виконано лише біля третини цілого шкільного проґраму. Кромі того університет наробив 43 тисячі корон боргів. Друк лекцій і висилка їх студентам, були припинені. Університет йшов до ліквідації. Замісць сотень студентів з Америки — було їх лише 48 із Америки і 26 із Канади. Отже база, на яку покладалися великі надії — була в стані, який вимагав негайних заходів до її врятування й заховання престіжу орґанізації в Америці. Загальна заборженість Соціольоґічного Інституту разом із Робітничим університетом і бувшим видавництвом „Вільною Спілкою“ — на 1. травня перевищувала вже 100 тисяч корон.

Тут для ілюстрації — два детайлі. Поїздки представників партії Шаповала й Григорієва до Америки при відомому, особливо американським Українцям, матеріяльному успіхові виступів цих представників, — не дали на партійну роботу ані цента. І друга неменш цікава деталь: По одержанню в осені минулого року від урядових кол субсідії, в сумі трийцять тисяч корон на видання „Нової України“, видано лише одно число „Нової України“ вартости в шість тисяч корон.

(Докінчення буде).

НАУКА І РОЗВАГА

Додаток до Українського Голосу.

Ч. 2/47. Перемишль, Неділя, 24. XI. 1929.

Залюднення півдня.

Щораз більше учених схиляється до цьої думки, що колискою людства, тим біблійним раєм з якого вийшли перші початки культури, була нинішна, пуста, спалена сонцем, непривітна — Сагара. Колись Сагара виглядала інакше. Це було більше як перед міліоном літ, в добі такзваного дилювіюм; в той час майже вся Европа була покрита ледами і снігами, звідси плило богато води і рік на південь а обильні дощі в суміш зі сонцем спричинювали богату рослинність і давали можність легкого виживлення. Але де далі, леди і сніги в Европі зникали, а з ними також джерело води і дощів; жизні вітри змінились і невмолиме сонце, щораз більше випалювало ті околиці, аж доки вони не покрились піском і голим роспеченим камінням. Немає сумніву, що жити в тих околицях де панують великі спеки є труднійше, як в околицях де царює сталий холод. Це видно з цього, що в холодних, навіть підбігунових околицях живе людей в десятеро більше, чим на рівнику, т. є. в поясі вічної спеки. Тотеж, прогнані сонцем люди, потягли на північ.

Тимчасом людство страшно скоро збільшується і хоч ще в ріжних частинах світа богато місця, куди надвишка людей моглаб подіватись, то всежтаки, учені думають про це вже нині, як нова зробити жизними і залюдненими ті країни, з яких людей прогнало сонце і спека. Люди добре вміють приспособлюватись до умовин на півночі. Чи не має одначе можливости приспособитись так, щоб жити також в країнах вічної спеки? Чи немає можливости знова їх наводнити, зробити жизними і віддати їх в людське користування?

Сагара лежить в т. зв. „чорній частині світа", в Африці і займає понад 13 міліонів квадратових кільометрів, отже є 30 разів більша від всьої соборної України. Цей величезний шмат землі лежить цілком облогом і марнується, за пусто-дурно. Обчислено, що колиб всі ті гроші вжити, що їх люди видали на протязі 4 років на велику світову війну, зі Сагари можнаб було справжній рай зробити. Наводнення і залюднення Сагари це передовсім питання грошей, бо колиб було досить гроша, знатоки кажуть, що модерна техніка поступила вже так далеко, що технічно це можнаб було якнебудь перевести. Але як саме?

Перед двома роками виступили два французькі інжінери з доволі цікавим пляном. Це зовсім зрозуміле, бо більшість Сагари є французька і Французам богато залежить на її залюдненню. Оба оті інжінери виходять з цього, що не дуже глибоко під поверхнею моря є завсігди ледяне охолоджена і холодна вода і її можнаб вжити до наводнення Сагари. Після їх обчислень, справу можнаб влаштувати так, що за 30 ґрошів можнаб мати доволі води, аби охолоджувати в потрібній скількости великий дім, на протязі цілого тижня. Малоб це виглядати подібно, як в холодних околицях вживається також води, але замість до охолоджування, до огрівання. Далі вони плянують, щоб оту холодну морську воду з потрібною домішкою води теплішої в особливих збірниках дестилювати (т. зн. очищувати від соли і др.) і за допомогою цілої сітки рур і каналів розділювати по пустині. Обчислюють, що один кубічний метер такої свіжої води буде після чистки і достави на місце коштувати 4 ґроші і що цього вистарчить для виплекання 1 фунта ярини. Вони виробили плян великих електричних стацій, які ту воду з моря помпувалиб і розганялиб по рурах і каналах по всій Сагарі. Їхній плян вироблений так подрібно і точно, в ньому є стільки переконуючих річей, що справді, можна хвилинами повірити, що за допомогою ледяно холодної морської води, можнаб не тільки охолодити і залюднити пустинні неужитки, але й замінити цілу Сагару на цвітучий рай. Все це звучить аж занадто гарно, щоб могло бути правдиве, одначе пророки будучности Сагари не є мрійниками, але поважними досвідченими інжінерами. Тай зрештою не це важно чи якраз їхній плян є здійснимий. Важно лише, аби люде справді цього захотіли. А раз хочеться, то немає річи, якої не можнаб здійснити.

Спудей.

Визволення Індій?

Анґлійці признали Індіям доміміяльний статут.

Анґлійці панують в Індіях уже близько 300 літ. В 1639 р. здобули збройною рукою Мадрас, в 1664 р. Бомбай, в 1700 р. Калькуту. Над Індіями вони панували неподільно і суверенно та заздрісно боронили цьої богатої, людної і порівнюючи легкої до опановування кольонії. Не так уже їхня збройна сила, як пасивність Індусів взагалі і вічна сварня тамтешних народів, князів і релігій допомагала їм над Індусами панувати. В країні не було якогось обєднуючого елементу, що мігби Індусів, проти здісціплінованих Анґлійців, обєднати. Так минали століття. Щойно перед двайцять кілька роками бачимо перші початки індуського визвольного національного руху. Індуський визвольний націоналізм, який намагається усунути з краю Анґлійців і обєднати Індії в один великий самостійний державний орґанізм, не є на азійськім ґрунті відокремленою появою, але одним складовим звеном в поході визвольницького державницького націоналізму в цілій Азії. В приблизно тім самім часі з'явились ті тенденції також в Персії, в Афґаністані, в Арабії і ще трохи ранійше в Египті. Програма індуського націоналізму є одна: визволення і самостійне одержавлення Індій. Ріжняться за те Індуси в своїй політичній тактиці, якої засобами хочуть здійснити свою ціль. Є дві течії поміж Індусами. які взаїмно поборються, течія активістів, які хотілиб позбутись з краю Анґлійців навіть колиб треба було йти до тої цілі насильством і збройною рукою. Вождом активістів є предсідник індуського парляменту, адвокат *Мотіляль Негру*, сегодня дійсний вожд Індусів. Друга течія, пасивістів, находиться під впливом індуського мислителя *Магатми Ґанді*, який радить вживати тактики т. зв. пасивного спротиву, отже бойкотовання анґлійських товарів, анґлійських шкіл і судів, тощо, щоб осьтак вибити Анґлійцям з під ніг підстави їх панування і спонукати їх покинути Індії без проливу крови. Беспосередньо після великої війни Ґанді був рішаючим провідником індуського визвольного руху. Хоч як дуже його тактика пасивного спротиву була Анґлійцям докучлива, всежтаки, вона не була доволі сильна і доцільна, щоб Анґлійців якнебудь в їхньому стані посідання захитати. Тотеж вплив Ґанді почав в останніх роках замітно падати, за теж почало зростати число прихильників активіста Моталіля Негру. Під його кермуванням індуський визвольний націоналізм скоро зріс в силу і зорґанізованість, а індуські націоналісти почали що далі виявляти таку рішучу поставу, що це примусило Анґлійців поважно призадуматись і витягнути для себе послідовности.

В Індіях, які мають 350 міліонів мешканців панує 100.000 Анґлійців. Очевидячки Індуси моглиб знести ту анґлійську горстку з облича землі. Але Моталіль Негру числиться теж з цьою дійсністю, що індуси не є одностайним національним елементом в европейськім змислі, та що при індуськім внутрішнім розбиттю, про політику беспосередніх збройних чинів не може бути покищо мови. Тотеж, заки ризикувати збройними виступами, пробував найперше примусити Анґлійців до уступок іньшими, поки що менш радикальними засобами. Крім цього, як державний муж з баченням на далеку мету, Негру навіть не бажав в даний момент цілковитого усунення Анґлійців, бо здає собі з цього справу, що колиб Анґлійці уступили вже тепер і залишили Індії самі собі, вже скоро вибухлаб поміж 700 індуськими суверенними раджами і магараджами, поміж кастами і поміж магомеданами і Гінду неминуча взаїмна боротьба так, що сотворення всеіндуської соборної держави булоб неможливе. Зрештоюж, колиб і вдалось втихомирити індуську внутрішню распрю підземними силами, то Індії вже просто з технічно-адміністративного і фахового боку не мають досить сил, щоб правити самостійною сучасною, та ще так великою як Індії державою. Тотеж у своїй боротьбі за індуське визволення поставив собі за ціль здобуття індуської доміміяльної конституції, чогось в роді якнайдалі йдучої теріторіяльної автономії, щоб вишколити індуські державні сили в практичній роботі на місцях. Його політика мала успіхи. Цілий ряд демонстрацій, страйків і радикально переведених бойкотів, примусило Анґлійців піти на уступку. Тотеж 1 листопада, анґлійський проконсуль в Індіях Льорд Ірвін, заявив, що Анґлія погоджується надати Індіям доміміяльну конституцію.

БОГДАН КРАВЦІВ.

СВ. ЮРІЙ.

Тії ночі з весняною бурею
Він примчався на білім коні.
— „О візьмиж і мене, святий Юрію,
У бої, на пригоди бучні!"

І бажанням юнацьким окриленим
Я ухопився злотих стремен:
— „І зміїв убивати — дай сил мені
Й боронити красунь царівен!..."

Зупинився зірками позначений,
Битий хмарами шлях під конем,
Білий лицар схилився: Юначе мій!...
Сцілував мої очі вогнем.

На хмаринках розцвів білих рож іней,
Хтось немов занавісу роздер:
Ой, довкола народ мій знеможений!
У полоні мільйони сестер!

— „О, візьми! Поведи Твоїм іменем
На святі справедливі бої!"
... Сходом сонця засяв опромінений
Злотий спис у правиці моїй.

ЛИСТИ З ПРАГИ.

(Від власного кореспондента У. Г.)

VII. Зїзд ЦЕСУС'а.

В днях від 29 — 31 жовтня відбувся в Подєбрадах в ЧСР, VII. Звичайний Зїзд Центрального Союзу Українського Студенства (Цесуса), який обєднує всі українські студенські орґанізації, краєві і еміґраційні. Ділову частину Зїзду попередило святочне відкриття, при участи студенства й професури Укр. Госп. Академії та представників ріжних громадських установ та товариств. Наспіло цілий ряд привітних телеґрам Зїздові, в переважній кількости від представників чужинного студенстна.

В діяльности Цесуса за останній діловий рік, замітна дуже жива і повна посвяти праця на міжнародньому студенському форумі, зокрема на терені CIE (Confederation Internationale Etudients). В цьогорічному зїзді цієї конфедерації в Будапешті, брало участь двох українських делеґатів, т. т. Орелецький і Бойків, оба члени Управи Цесуса. Хоч у порівнанні з іншими делеґаціями на будапештанському зїзді, українська, була числом дуже мала, то всеж своєю рухливістю зуміла вибитися. Наша делеґація достарчила чужинцям богато інформаційного матеріялу про життя українського студентства і цілу українську справу, навязуючи при тому з богатьома чужинними студентами дуже тісні приятельські взаємини.

Слід на цьому місци відмітити також приступлення в члени Цесуса ряду нових студенських орґанізацій, між іншим: 1) Союза Українських Студенських Орґанізацій Румунії (СУСОР); 2) Укр. Акад. Т-ва в Берліні; 3) Акад. Т-ва „Україна" в Женеві; 4) Національного Союза Укр. Студенства в Лієжі; 5) Союза Укр. Студентів Волині, Холмщини, Полісся й Підляшша в Празі. Великою і радісною несподіванкою Зїзду був приїзд представників буковинського студенства, перший раз за весь час істнування Цесуса. Сьогодні всі чотири існуючі дотепер українські студ. товариства в Румунії (Чернівці, Ясси, Букарешт) зорґанізовані в Союз (СУСОР), який своїм приступленням до співпраці з усім укр. студенством в Цесусі, дав вислів своєї свідомости та належного зрозуміння ваги орґанізаційного життя.

Наради цьогорічного Зїзду, як і минулорічного, велися головним чином під знаком питання дальшої судьби Цесуса. Перед рокама еміґраційне студенство було досить численне і тоді воно здобулося на безперечний подвиг, яким слід уважати створення Цесуса і зайняття позицій в міжнародньому студенському житті. Позицій цих гідно береже Цесус й досі. Сьогодні одначе ряди еміґраційного студенства, що далі помітно ріднуть, підтримка, головно матеріяльна, з боку загалу студенства стає замалою. І хоч Цесус ніколи не оставав без підтримки краєвого студенства, то сьогодні та підтримка мусить стати ще більшою. Очі Зїзду звернені на краєве студенство і в цьому напрямі винесено відповідні резолюції.

Коли говорити про „краєве" студенство, точніще кажучи про те, що студіює на високих школах у Польщі, то слід ствердити згідно з цим, що заявили на Зїзді його представники, що перебрати на себе усі аґенди Цесуса, краєве студенство не є приготоване. Не можна сказати, щоби наше студенство було незорґанізоване. Воно має цілий ряд студенських орґанізацій у всіх університетських центрах Польщі, рівнож давні студ. т-ва по повітових містах Галичини, за останній час на загал повідновлювали свою діяльність. Все це одначе надто примітивний ступінь орґанізації, обмежений до чисто льокальних справ, без живіщого інтересу до якоїнебудь загально студенської акції.

ПАВЛО МАРІЙЧИН.

„Стасік"

(Спогад).

У хаті був ляк і тишина, яку заховуємо звичайно в критичних моментах нашого життя...

Свідомість, що батько, який щойно перед кількома днями вернувся з австрійського війська, лежить недужий в ліжку та зловісний бренкіт віконних шиб, які безустанку дрожали від дикої гульні куль, все те казало нам дітям заховувати мовчанку та потерпати малими, боязкими серцями.

Враз почувся нагальний стукіт до дверей... Це був відомий вже нам стукіт. Таксамо стукали москалі зайнявши Львів, таксамо стукала пізніще австрійська патруля, що прийшла до нас на доноси непривітних сусідів (мовляв в нашій хаті ховається російський старшина)...

Пригадую собі, як цей стукіт стрепенув усім тілом заляканої матері та як вона обкинула стурбованим поглядом недужого батька та весь домашній спрят..

Ми діти перші прочуняли та кинулись відчинити двері.

„Стасік" — вирвався з уст радісний оклик. Перед нами стояв дійсно Стасьо Зґуральський, малий, худощавий хлопчина, що ходив разом зі мною до школи та грав зі мною на годині в ґузики а підчас перерви вганяв зі мною в ловлянку. В хаті у нас був він теж знайомий бо нераз заходив до мене на забаву.

Я зрадів невимовно на появу давно небаченого товариша. Мої оба брати раділи не менш за мене, хоча Стасік не приходився їм шкільним товаришем бо вони були кількома клясами старші від нас обидвох.

„Стасік" (ми його так кликали) — „як то добре, що ти заглянув до нас, будемо бавитись в війну, добре?" (В щож інше могли ми тоді бавитися як не в наслідування старших?)... І з наївного щирістю восмилітного хлопчини простягнув я до нього руки...

Проте Стасік зручно вихопився з перед моїх простягнених рук, а замість нього стояв передімною у довгій мало не по самі кістки шинелі та зі здоровенним крісом у руках — вояк. На цілий свій невеликий зріст пхався він у двері та напирав на мене так, що я був приневолений податися в зад...

Цього вистарчало щоби в моїй свідомости повязати цю справу з недавнім нагальним грюкотом у хатні двері, а страх, що здавалося безслідно щез із появою знайомого хлопця, — знову полонив наші дитинячі душі...

Назадгусь відступали ми від дверей, вдивляючись широко відчиненими очима на щораз то нових жовнірів, які стукаючі запятками чобіт входили один за другим у хату. Інстинктовно шукали ми охорони біля матері, що хоча сама налякана, намагалася нас успокоїти, повторяючи:

„Нічого діточки, це тільки ревізія"...

Це була дійсно ревізія. Найшло їх пятьох. Зразу почали недовірчиво розглядатися по хаті.

За малу хвилину почали вони совісний трус. Родині казали згуртуватися біля ліжка недужого батька.

Цілу мою увагу запрятав Стасік своєю дивною для нас і незрозумілою поведінкою. Ніяк не міг я зрозуміти, чому Стасік прокинувся таким чужим, немовби ми ніколи не бачилися зі собою, та не зналися.

„Стасік, Стасік" — пробував я кликнути на нього...

Та коли командант патрулі накричав на мене, я замовк.

З під насуплених брів слідкували ми перелякані за ходом ревізії. Почалося від шафи, до якої зажадали ключів... На лихо ключі десь закинулися й мати мусіла довший час за ними шукати. Поки мати вернула з кухні з віднайденими ключами, один із жовнірів вдарив з цілої сили прикладом рушинці об двері шафи. Ще кілька ударів і шафа трісла. Перевернено в ній усе що було.

Потім подалися жовніри до столика, в якому найдено батьківську зброю привезену ще з австрійського фронту, Була там вояцька купля, патронаш, баґнет і револьвер. Почалися допити, звідки ця зброя та чому її не віддано до військового комісаріяту.

Мати оправдувалася несвідомістю такого наказу, й відносно коротким часом від його оголошення. Нічого це однак не помогло. Малий командант, у надто довгій шинелі зарядив:

„Монже пані пуйдзє з намі".

Зайві були переконування, що батько має трийцять девять степенів горячки та ледви чи здужає пройти кімнату...

Насилу ми вдягнули та вивели хворого батька.

В останнє мигнуло в дверях лице Стасіка. Воно мало насмішливий вираз..

* * *

І коли я відтак з плачем ховав голову на колінах зажуреної матері та замучував її безконечним питаннями про батька — то в моїй діточій свідомости все висовувалось наперід оте насмішкувате лице Стасіка. Від нього, стало віяти на мою душу холодом і жахливою свідомістю: Це він забрав мені батька, це він..."

Я плакав з досади та невимовного жалю до Стасіка... До цього Стасіка, з яким я сидів поруч у лавці та ділив кожну крімку хліба з маслом і кожне яблуко, що його ткнула мені мати в кишеню, коли я ішов до школи...

* * *

По літах вагітних у життєвий досвід та вдвоє прискорене прозріння, я зрозумів, що цей перший удар завданий мені в житті, удар, що стрінув мене від шкільного ровесника, це було рівночасно моє перше національне пробудження...

Стверджуючи це, ми всеж далекі від того, щоби традиційним звичаєм, який завівся особливо в одному нашому часописові, закидувати студенству його цілковиту бездіяльність. Не закриваємо очей на те, що на студенство, як молоде, нове громадянство силою існуючих умовин громадянського життя покладені особливі, загальніщого характеру завдання, супроти котрих професійний момент відсунений на дальший плян. Піднести свою орґанізацію на вищий ступінь через створення союзу студенських товариств, покласти професійний момент, як необхідну основу орґанізації та відповідною пропаґандою викликати загальний інтерес до студенського питання в цілому — оце завдання краєвого, а в першу чергу львівського студенства, на найблищий час. — До студенських справ повернемо ще нераз на сторінках нашого орґану.

ЛИСТИ З БЕРЛІНА.

(від власного кореспондента У. Г.).

Берлін, дня 11. XI. 1929.

Др. Ґ. Л. — Окрім ошуканчого скандалу братів Скляреків, про котрих була мова на тім місци в попереднім листі, Берлін переживає щей другу велику сенсацію. Уже від ряду тижнів німецька столиця стежить з небувалим напруженням за змаганням двох противних таборів, які борються за приняття чи відкинуття репараційного пляну Юнґа. Як відомо, ту справу має вирішити німецьке всенароднє голосування.

Німеччина нинішнього дня пригадує з цьої речі моє колишнє ґімназійне подвіря; бувало, забавляючись на павзах, одна половина школи, оттак 40 хлопців вчепиться за один кінець довгої і грубої як рука линви, а друга за другий — ану те хлопці тягнути, хто кого перетягне? Завзяті такі, очі горять, кожен з усіх сил в свій бік тягне, світа божого не бачать. Отож думалось: що колиб так хтонебудь линву оту по самій середині зневечевя прорізав? Таки здорово попадалиб обі завзяті сторони! Так і в Німеччині: один кінець линви тягнуть німецькі монархісти і націоналісти, до другого кінця причепились републиканці демократи і соціялісти. Завзялись, тягнуть, про світ цілий забули. Що, колиб якась крайно революційна і на все рішена ґрупа — скажім комуністи чи фашисти — використала засліплене завзяття обох таборів і зневечевя прорізала німецьку партійну линву? Що, колиб Німеччина попробувала вийти зі свого положення проголошуючи білу чи червону диктатуру? Перерізуючи тутешню політичну линву, диктатура поклалаб край німецкій веселій партійній забаві. Попадалиб обі сторони, права і ліва, і то не аби як! Синців і розбитих голов булоб чимало. Одначе взаємне загороїження пішло так далеко, політична пристрасть опанувала такі широкі круги німецького населення, що про можливість диктатури по суті мало хто думає. Проте, умови для неї є такі, що кращих мабуть годі придумати.

Справа німецького всенароднього голосування над пляном Юнґа має свою історію. В суті річи якби там німецьке голосування над пляном Юнґа і не випало, чи Німці його приймуть чи не приймуть, все одно *мусітимуть* платити. Для закордону вислід голосування немає ніякого практичногс значіння. Це знають так само добре, приклонники як теж і противники плебісциту. Йде тут радше про чисто внутрішню справу, отжеж передовсім про владу. Від часу заснования німецької республіки влада над Німеччиною є в руках демократів і соціялістів. Затеж усунені є від влади монархістичні і націоналістичні круги. Демократи, соціялісти, німецькі католики, одним словом республиканці ведуть супроти побідників т. зв, „політику сповнювання“, отжеж мирно виконують всі ті зобовязання, що їх на Німеччину наложено версальським мировим договором. Ті зобовязання не є легкі. Через них кожен німецький громадянин є обтяжений високими податками і коли республиканський уряд хотів після конференції в Газі покласти остаточно свій підпис під свої репараційні зобовязання, німецькі націоналісти вирішили використати нагоду. Рахуючи на непопулярність репараційної справи в широких німецьких масах, рішили перевести плебісцит, щоб в той спосіб виявити, що народні маси не погоджуються на ту політику сповнювань, що її веде супроти побідників німецький республиканський табор. Колиб плебісцит їм вдався, вони що правда не змінилиб цього, що й надалі мусілиб платити антанті, але рівночасно вони довелиб республиканцям, що їм народ — не довіряє. Республиканці мусілиб уступити і тоді влада перейшлаб до рук націоналістів. Таким чином, німецький плебісцит звертається в дійсности не проти пляну Юнґа, але проти республиканського уряду,

Одначе такий плебісцит не так легко перевести. Правний порядок є такий: Коли якась партія поборює те, чи інше урядове рішення, може внести до парляменту законопроект, який це рішення (отже в даному разі приняття пляну Юнґа) відкидає. Очевидячки, в парляменті, в якому уряд має більшість послів по своїм боці такий законопроект ніколи не може бути принятий. В тому разі, дана партія може зажадати, щоб над її відкинутим законопроектом був переведений плебісцит. Такий плебісцит буває одначе переводжений щойно в тому разі, коли цього забажає принайменше 10 відсотків управнених до голосовання. Ось так, щоб перевести загальний плебісцит проти приняття пляну Юнґа, націоналісти мусіли найперше зібрати потрібних 10 відсотків голосів, які цього плебісциту забажалиб.

Республиканці робили усе можливе, щоб не дати зібрати націоналістам тих відсотків виборців, які зажадалиб загального плебісциту. Ось так розгорілась боротьба, почалось тягнення линви раз в той, то знова в другий бік. Боротьба була завзята. Винаходжено по однім і по другім боці найбільш неприємні річи щоби осмішити противника. Націоналістам дуже прийшли на руку скандали в берлінськім маґістраті, бо в ньому сидять майже виключно республиканці. Показуючи на крадіжи і ошуканства так і кажуть: це вам вся ваша злодійська республика. І націоналісти побідили. Зібрали понад 10 відсотків виборців, які зажадали плебісциту. Тепер уряд мусить його перевести. Чим цей другий, загальний плебісцит вимірений проти уряду скінчиться, це побачимо мабудь аж в січни.

Потрібно нам трохи анґлійської крови.

Чи придивлявся, Шановний Читачу, до подорожуючих залізницею або автобусом. Як ні, то при нагоді зробіть помічення, почисліть кілько їде людей у вагоні і що вони роблять.

Більшість говорить голосно на весь вагон, говорять про маловажні річи: куди їдете, звідки, коли поїзд приходить, відходить і тд., потім переходять на якусь всім знану політичну тему напр. про відкриття Сойму, про бій між Пілсудським і соймом, пані найчастіще про дорожнечу. От такі розмови пусті, часом дурні, аби „убити час“, весь час будете чути подорожуючи. Чимало подорожуючих грає в карти, жиди обговорюють купецькі справи, біржу (наймудріщі), юнаки бігають до вагону де є гарні бровки. богатші прямують до вагон-ресторану і лише невелике число, а часто їх зовсім немає, читає книжки, а ще менше ґазети.

Бідні і убогі ми і довго ще будемо такими, бо ми все ще спимо, тягнемося далеко ззаду, на волах веземо аероплян. То, що для других ясно і є життєвою потребою, як читання ґазет, у нас се ще в стадії зародку, „ми маємо час“.

Подорожуючи літом сего року по Німеччині, Бельґії і Анґлії мене надзвичайно дивував спокій, якій панує в поїздах і навіть при коротких подорожах в трамваях.

Коли з веселим настроєм входили ми до трамваю і продовжували свої розмови, Анґлійці на нас звертали увагу, а їх острі очі говорили нам: „Чому горлаєте, бачите читаємо ґазети“ і ми набирали води в рот і мовчки їхали далі.

Щасливі Анґлійці, богаті видавці ґазет, велика свідомість, богацтво і добробут краю і панования світом.

Ощадні не на словах, не лише в грошах, а і в часові.

Вірите нам, що їздили ми богато і зазвжди бачили Анґлійців з ґазетою в руках. Бачили заслонені лиця ґазетою в поїзді і трамваях. Читають старі і підростки, пані, панни, робітники, всі.

Кожний в ґазеті має заспокоєння, всі раді знати, що робиться в краю, в кольоніях Великої Британії, що робиться в світі і шукає відповіді на ріжні торговельні, промислові, освітні і інші питання дня. Що дня ранком вже чуєте голосні викрики продавців ґазет „Дайлі Май“, „Дайлі Адров Парх“ „Таймс“ і тд. Подивіться кілько має на плечах ріжних ґазет і всі продаст, був би дурний більше брати як продаст. В пластовому таборі на Дмантрус було пластунів 50.000 і в день приїзду вже стала виходити часопись в 250.000 прим. Наколиб всі пластуни купили, то лишилось би 200.000 примірників. Однак коли ми деякі числа вислали до краю і хотіли мати комплет, то в редакції не булоб чисел, всі продані. 200.000 прим. розкупила публика, яка цікавилася, що робиться в краю. А у нас. Кілько дневників, який наклад, кілько передплатників? Видавець соромиться сказати, махне рукою і скаже: шкода для нашої нації видавати ґазету. Одначе без ґазети, без преси нарід є дикуном і наш обовязок ширити потребу купувати ґазети так, щоби хоч один на 100 її мав, тоді видавець дасть ґазету на 24 сторони, поширить відділи, дасть образки і тд. і тд. Тимчасом се є мрія, а перед очима сумна дійсність. Животіння преси. Потрібно нам трохи анґлійської крові. — *Прижмуренко*.

Боротьба з туберкульозою (сухоти).

Туберкульоза — це одна з найстрашніщих язв людства. Вона тим більше небезпечна, що дуже легко приймається і підкошує найсильніщі орґанізми. Війна, матеріяльне зубожіння, дуже часто невміння гіґієнічно вестись і добре відживлюватись, як теж необережність і байдужність до початків недуги є причиною дуже високого відсотку туберкулічних, також між нашим населенням. Але немає такої нації ні раси ні суспільної кляси, деб отсей страшний косар не косив щороку тисяч і сотень тисяч жертв. Тотеж лікарська наука докладає усіх зусиль, щоб туберкульозу нищити усіми розпорядимими способами. Але ворог так легко не піддається. Помимо цього, що не минає майже тижня, щоб не появлялись все нові способи лічення туберкульози, всежтаки якогось певного і радикального способу ліку ще й досі не найдено. Але праця учених не знає передишки і в останніх часах лікарі поробили декілька дуже важних відкрить, які кидають богато світла на це, що таке туберкульоза взагалі і як її лікувати?

Маємо кілька родів сухіт, отже нпр. туберкульозу костей, шкіри, деяких мязів, горла і взагалі немає такої частини тіла, яка не моглаб підпасти зараженню. Найнебезпечнійша є туберкульоза легенів. Туберкульоза — це ніщо інше, як міліярди бакцилів, малесеньких тварин, що оселюються в клітинах тіла і їх нищать та виснажують. Першим кроком в поборюванню туберкульози було дослідження якости і способу життя бакциля і це дається розмірно легко, бо туберкульозу можна годувати також штучно і для того, щоб жити, туберкульоза не мусить бути в якімсь живім тілі. Це вдається в спеціяльних фляшках, в які сиплеться потрібні для цього хемікалії, так що туберкульозу можна, що так висловимось, фабрикувати цілими фунтами. Ось так, в останніх часах відкрито між іншим, що в бакцилях туберкульози находиться товщ і також своєрідний цукор, який ті бакцилі зі себе виділюють і який ділає на людські клітини попросту убийчо. Також виділюваний товщ є дуже шкідливий і лікарі допускають, що власно ті виділини туберкулічних бакцилів спричинюють хворіння людини. Тепер лікарі з натугою шукають за хемікаліями, які моглиб ділання цього товщу і цукру, що їх виділюють зі себе бакцилі — унешкідливити.

Др. Е. С.

Боротьба за бігуни.

В останніх часах відбувся цілий ряд експедицій і полетів на оба бігуни. Осьтак за останні роки відбулись експедиції: Амундсена на двох літаках, потім Амундсена на воздухоплаві „Норґе“, потім Ейлсона і Вількінса на літаку, потім Нобіле на воздухоплаві „Італія“, цьої-ж зими вибирається, на північний бігун ославлений вже у всьому світі німецький воздухоплав „Ґраф Цепелін“. На південнім бігуні робить уже другий рік свої досліди виправа амер. Бирда. Чим далі, тим більше число тих експедицій зростає. Стається це не без причини, бо трудно допускати, що уряди видають для тих експедицій великі гроші аби лише задовольнити спортову цікавість малої горстки учасників. Про щож йде?

Бігуни — особливож північний — зробились завдяки розвиткові летунства комунікаційним питанням першої ваги. При величезнім розвитку і сплетенню світових господарських інтересів, йде передовсім про це, щоб якнайбільше скоротити час і простір воздушних доріг. Перелітаючи понад північним бігуном значно скорочується комунікацію поміж Америкою і Азією. По друге, на південнім бігуні відкрито земні богацтва, вугіль, ропу, навіть золото. По третє і — мабудь найважнійше, уряди великих держав числяться з тим що майбутні війни будуть вестись у воздусі, отжеж залежатимуть до певної міри від стану погоди. Тимчасом погода залежить від стану зимна, скількости ледів і вітрів які приходять з обох бігунів. Хто отже осяде міцно на бігунах, цей матиме деяку можливість предбачування погоди. І боротьба йде вже нині за це: Хто буде контролювати понадбігунові комунікаційні дороги, хто сирівці на південнім бігуні, хто метеорольоґічні стації? Осьтак, поволі розгорілась боротьба за бігуни поміж всіми і вся.

Є виключене, щоб в даний час хтонебудь *один* міг опанувати оба бігуни, для того теж перед міжнародньою політикою стануло питанне способу поділу бігунів поміж заінтересованих. На бігуни заявляють свої претенсії: Америка, Росія, Британська Імперія, Норвеґія, також до певної міри Італія, Німеччина і Швеція. Як ті простори поділити. Змагаються два прінціпи: поділ *сектори* і прінціп *відкриття*. Перший з тих прінціпів заступає Америка, другий Анґлія. Після першого прінціпу право на бігуни мають ті, чиї землі граничать з бігуновими країнами. На тім виграє Анґлія, бо вона граничить з бігунами з боку Канади, Австралії, Нової Зеляндії і Південної Америки. Але на тім поділі стратилиб Зєдинені Держави які крім Аляски з бігунами не граничать. Американці кажуть, що право на бігуни має той хто їх перший посів, згль. перший станув на даних околицях своєю ногою. Звідси теж вони вислали поспіхом свого капітана Бирда на південний бігун, щоб робив „відкриття“. На тему поділу бігунів після сектарового чи відкривчого прінціпу ведеться між Анґлією й Америкою жива боротьба.

ДИВА НАУКИ.

—o—

Є дуже богато річей, з якими ми завсігди маємо до діла, які ми неначебто добре знаємо але про які ми маємо по суті цілком неправельні зображення. Це має місце особливо, коли йде про міру і вагу річей призначених для щоденного вжитку.

Осьтак, корок від фляшки ми привикли вважати за щось дуже легке. Ми майже не чуємо його ваги в руці, він не поринає в воді, в ньому богато воздуха. Скількиж моглаб проте важити велика куля з корку, отак два метри висоти і стількіж ширини? Мігби її один, або два, або три чоловіки піднести? Моглоб здаватись, що так. В дійсностиж, така куля з корку важить понад... 1000 кільоґрамів. Треба 15 здорових мужів, щоб її піднести.

А возьмім наприклад шклянку і випов нім її водою по береги. Скільки голок можнаб вкинути до такої шклянки, щоб вода не перелилась? Скажемо: найвище кількадесять! В дійсностиж, до шклянки можна вкинути понад тисочу ігол і ані одна капля не проллється поза биреги. Чому? Передовсім вода має це свійство, що вона не переливається зразу, але підноситься крихітку понад береги і заокруглюється; в звичайній шклянці вона підноситься приблизно на два міліметри, то є, може збільшити свій обєм на 10 кубічних центиментрів. В той спосіб ми можемо до води додати щонебудь не більше як 10 кубічних центиметрів, вода піднесеться, заокруглиться, але не переллється. Одна голка має дуже маленький обєм (0,0059 ccm) і на 10 кубічних центиметрів випадає 1700 голок. 1700 голок кинутих без розбору на купу — це справжня мала гора.

Скільки місця занялиб усі люде, які нині живуть на світі, колиб зійшлись всі разом і станули один подіч другого? Всіх людей живе нині 1500 міліонів. Занялиб вони дуже велику площу? Ми є склонні подумати, що ця площа мусілаб бути величезна! Числім, що на кожен метер квадратовий випадає 3 чоловіки. 1500 міліонів людей зайнялиби проте площу всего на 450 кільометрів квадратових, отжеж одну тисячну частину України, заледви 4 — 5 повітів. І навіть, при цьому не булоб великого стиску.

А колиб всі оті дюде станули на якомусь замерзлому озері величини 450 кільометрів квадратових (скажемо — на озері Боденському) і лід заломився? Можнаб подумати, що така маса потапаючого люду Бог зна як дуже вибилаб воду з берегів. В дійсности, вода піднеслаcьби не більше як на 20 центиметрів. Всі ми разом, що представляємо таку величезну масу, не збилиб навіть такої филі, як їх цілими сотнями підіймає на озері звичайний вітер. Не така то вже вона страшна, і велика, ота людська маса. — *Хитрун.*

oooo

Сегорічні нагороди Нобля.

В Штокгольмі розділюється кожного року тзв. Нагороди Нобля. Щведський учений і винахідник динаміту Нобель, який накоїв своїм винаходом немало лиха, бо завдяки його винаходові війни зробилися дуже жорстокі, рішив хоч в деякій мірі злагодити заподіяне лихо. Він призначив велику суму гроша, якої відсотки розділюється щорічно поміж людей, що можуть виказатись якимись здобутками, чи винаходами для піднесення культури людства чи направи його суспільної чи економічної долі. Нагорода Нобля є поділена на кілька частин. Осьтак істнує нагорода літературна, яку дістає якийсь дуже заслужений письменник, без огляду на його національність. Її може дістити також поет, що написав в даному році найкращу на світі книжку. Існують такі-ж нагороди за найкращі здобутки чи великі заслуги учених у царині хемії, фізики, тощо. Хоч з нагородою Нобля є звязаний також немалий грошевий заробіток, то людям йде в данному році не так дуже про гроші, як про честь бути тзв. лявреатом Нобля. Сего року літературну нагороду Нобля дістав Німець, Томас Ман. Він написав богато цінних повістей і розвідок, а його романи „Будденброкс“ і „Зачарована гора“, придбали йому світову славу. Цегорічну нагороду за хемію поділено поміж двох учених: Анґлійця, Астора Гардена і Шведа, Ганса Ойлер-Хельпіна за їх досліди в царині ферментації ріжного рода цукру. — Ю. М.

oooo

НОВІ КНИЖКИ.

Автори й видавництва, які бажають рецензії, зволять прислати два примірники даної книжки.

Іван Чепига: **„Просвіта і Піянство“.** Відбитка з „Господарського Календаря“, на рік 1930. Львів 1929.

Гарна змістом, добре написана брошурка, освітлює читачеві в який спосіб ширити просвіту серед найширших мас народу. Особливо цікаво з'ясовано народнє нещастя: *піянство*, та боротьбу з цим лихом. Книжочка заслуговує, аби її прочитати та ширити її думки між нашим селянством і робітництвом. Автор черпав богато відомостей правдоподібно з большевицьких джерел, бо в дуже, аж за дуже світлих барвах описує боротьбу з алькоголізмом на Рад. Україні. Трохи за сміливо виглядає в цьому звязку його опис „пятилітнього пляну боротьби з алькоголем“, з постановкою „одного міліона радіоапаратів і десятків тисяч сталих і рухомих кіноматоґрафів“, що малиб прийти на місце шинків і коршем. Автор певно не був на Україні, не бачив тамтешньої дійсности та її можливостей, і не є виключене, що того рода „інформації“ прийшли з ославленого на цілий Львів „столика з кавйором“. Як наприклад погодити описане зі статею в „Русское Слово“ ч. 192, де читаємо дослівно: „Алькоголізм поширений в такій мірі, що стає траґічним в історії русского народу і в його дальшому розвитку. На основі урядової статистики, минулого року зібрано міліцією на вулицях Москви 75.000 осіб, котрі були пяні і лежали без памяти“. У нас на Україні очевидячки теж не краще. Зрештоюж книжочка, сама по собі дуже корисна, булаб ще корисніща, колиб робила виключно своє освітнє діло, без цього, щоб свідомо чи несвідомо, ширити нею, шкідливе і в своїх інформаціях до ґрунту неправдиве — радянство.

Прижмуренко.

Що чувати в світі?

Конференція в Газі. Ще не прошуміли враження першої конференції в Газі де колочено на всі лади і способи воду в ступі, а вже появилися ґазетні відомости про те, що в грудні має бути скликана друга конференція в Газі. Хоч так недавно відбулася перша конференція, то за той час зайшло богато змін Передовсім не буде на новій конференції Штреземане, а новий міністер закордонних справ Німеччини поїде до Гаґи спутаний до певної міри чотирома міліонами німецьких голосів, які висказалися проти репараційного пляну Юнґа, про який власне в Газі буде найбільше мови. Французький міністр Бріян поїде той раз до Гаґи лише як міністр закордонних справ, а не як це було попереднього разу, коли він був одночасно і головою ради міністрів. Теперішний голова ради міністрів Тардіє захоче певно притримувати Бріяна за полу, коли він стаче за сильно залицятися до Німеччини. Анґлійський голова ради міністрів Мекдональд, який на попередній конференції страшив всіх золотим руном, що його він мав привезти з Америки, вернув з Америки без золотого руна і не буде мати тим разом чим страшити учасників конференції. Хиба, що попробує тим разом страшити большевиками, але тепер такого страшака жаден воробець не боїться.

Большевики. Надходять дальші відомости про завзяту боротьбу українського села з московсько большевицьким гнітом. Большевицькі ґазети подають, що у селі Горбачі, черняхівського повіту убили місцеві селяне секретаря сільської ради Ковальова, який переводив на селі з доручення большевицької Москви реквізицію збіжа. В селах: Великій Вільшаниці, Вел Бугаївці та Салтанівці, васильківського району, спалено хати наймитів большевицьких. Те саме стрінуло большевицьких запроданців в селах: Котельня на Полтавщині, де спалено дім голови хлібозаготовчої комісії Зуя; Бобринська, де за останніх два місяці було 18 випадків підпалу майна голов сільрад та членів большевицьких реквізиційних комісій; Березань на Київщині, де підпалено хати незаможників Ніпорки, Тіхонова і Бебеха, а в стрісі міліціонера Малясова найдено шматинку напущену бензиною. В селі Полотах на Приличчині, убито стрілом через вікно голову сільської ради Маляренка. В селі Буденівці на Одещині, селяне побили комсомольця, голову робітничого комітету. Голова комітету незаможників ледви випросився у селян. В селі Гатюші, батуринського району стріляв хтось кілька разів до сільського дописувача до большевицьких ґазет, Генка. — Очевидно, що список тих прикладів завзятої боротьби українського села з большевиками, — неповний, але й це вистарчає, щоби усвідомити собі чим пахне „большевицький рай“.
Ми вже писали про те, що з большевицького „раю“ виїхало богато Шведів, що поселились в бувшій Росії, ще на довго перед війною. Дуже тяжкі умовини серед яких доводиться жити хліборобам в большевії, змусили їх покинути свої ґрунти та вертати назад до батьківщини, або їхати за море до Канади. Така сама доля стрінула Німців і Греків, які немогучи дочекатись ліпших часів в большевицькому „раю“, покидають його. Недавно виїхало з большевії 10 тисяч Німців і 50 тисяч Греків.

Анґлія. Анґлійський парлямент пережив недавно 17-годинну обструкцію опозиційних послів. Засідання обструкційне тревало від 3 год. після обіду вівторок до год. 8·30 рано в середу, без перерви. Обструкцію вели вороги теперішного уряду (консерватисти), в той спосіб, що поділилися на партії, які себе взаїмно зміняли. Кожда партія мала за задачу питаннями і окликами недопустити до голосу промовців з рамени уряду. Біля години 8 рано прийшов до парляменту Мекдональд і щойно тоді прийшло до порозуміння поміж представниками опозиції і представниками уряду. Опозиція вийшла задоволена, бо з порядку нарад уряд згодився зняти проєкт закону, який не відповідав і не подобався консерватистам.

Німеччина. В минулу неділю 17. листопада відбувалися вибори до громадських рад та окружних і повітових соймиків в цілій Прусії, а в Берліні розписано вибори до 20 дільницевих рад міста Берліна. До виборів тих стає 21 ріжних партії і груп, виставляючи свої виборчі лісти. Який буде вислід тих виборів подамо в слідуючому числі. Сьогодня передбачити його тяжко. Можна тільки судити на підставі вислідів акції плебісцитової Гуґенберґа, що в Прусії побідять націоналісти, себто ґрупа Гуґенберґа. Вона ніде не зібрала стільки підписів під своє таксване „народнє домагання“ (відкинення пляну Юнґа), як власне в Прусії. Коли в провінціях і краях полудневої і західної Німеччини вписалося на Гуґенберґівську лісту менша ніж 10 відсотків управнених до голосовання, то такі пруські провінції як Померанія дала 33 відсотків управнених до голосовання, Пруси східні — 24 і пів відсотків, Бранденбурґія — 19 відсотків, а Меклємбурґія 21 відсотків. Це дає право думати, що громадські ради і соймики опиняться в руках націоналістів. І взагалі, це значить, що Прусія, так як це було вже нераз в історії Німеччини положить свою руку на ціле німецьке державне життя і буде ним керувати. Як випадуть вибори в самому Берліні до цих 20 дільницевих рад тяжко предбачити. Останні шахрайства братів Скляреків (про це ми писали в попередньому числі в листах з Берліна) і те що в ті шахрайства замішані є високі урядовці берлінського маґістрату, не ворожать успіхів соціялістам, які власне були досі панами в берлінському маґістраті. Берлін з приводу тих ошуканств є розгорячений, так що вибори заповідаються теж дуже горячо.

Чехословаччина. В Чехословаччині вже два тижні заходяться політики біля зложення нового уряду і ніяк не можуть його зложити. Чеські ґазети пишуть, що пройде ще раз стільки часу і хто знає чи новий уряд дасться зложити. В чому ж річ? Діло в цьому, що попередний союз міщанських і хліборобських (аґрарних) кругів, який в попередному парляменті мав більшість і який мав владу в своїх руках, вийшов з нових виборів з меншою скількістю мандатів, ніж це було в попередних виборах. Для цього, щоб мати більшість в соймі бракує тому союзови кілька голосів і через те він мусить оглядатися ще за якимсь союзником, щоб ту більшість голосів в новому парляменті мати. Та не так то легко союзника цього найти. Найбільш природним союзником міщан і аґраріїв, булаби словацька ґрупа Глінки, але між Словаками з одного боку, а чеськими аґраріями і міщанами з другого, лягла тінь проф. Туки, якого саме казали судити ніхто інший, а власне, чеські аґрарії і міщане. Вони тепер бачать свою похибку, але ледви чи вдасться їм її тепер направити. Кажуть навіть, втаємничені в ці справи люде, що чеські аґрарії обіцюють Словакам. повести так справу апеляційного процесу проф. Туки, що він на тому суді буде звільнений. Тою обіцянкою хотіли б чеські аґрарії притягнути Словаків до згаданого союзу, але чи словацькі провідники на це підуть, невідомо. Маючи це на увазі, чеські аґрарії оглядаються за іншими союзниками, а що на безрибі і рак риба, залицяються могучі колись чеські аґрарії до двох Поляків і жидів та ще до чотирох послів, що належать до таксваної „Ліґи фашистівської“. Чи з тої муки буде хліб — теж не відомо. З другого боку ліві соціялістичні чеські групи з Др. Бенешом на чолі, хоч і скористали дещо при нових виборах, то все таки мають вони самі за мало голосів, щоби утворити свій уряд. Не мають вони самі навіть стільки сил, щоби перешкодити в утворенню небажаного і неприхильного для них іншого уряду. Але і вони розглядаються за союзниками. Наскільки велике є у них бажання вскочити до уряду свідчить те, що вони рішили балакати з аґраріями і клєрикалими в справі утворення спільного уряду. Очевидна річ що союзу зі соціялістів, богатих селян і священиків годі собі подумати і тому думка про такий союз могла зродитись лише підчас тої горячки в яку попали усі чеські партії підчас і по виборах.

Австрія. Вибори до громадських рад в цілій Долішній Австрії минули на загал спокійно. Вислід виборів не змінив значно взаїмовідношення сил. Праві угруповання, що мали з попередніх виборів (1924 р.) — 16·323 мандатів, здобули при нових виборах 17.200 мандатів. Соціялісти знова, які мали до виборів 3.569 мандатів, здобули тепер 4.040. Збільшення числа мандатів для обидвох сторін, пояснюється тим, що число мандатів в поодиноких громадах взагалі збільшилося. — В останніх часах замітне певне відпруження у внутрішних відносинах в Австрії. Соціялісти бачучи, що далеко не заїдуть, коли будуть ставати дуба, зраджують охоту йти на великі уступки. Годяться вони навіть на зміну конституції.

Югославія. Надійшли відомости, на підставі яких виясняється причина недавних масових арештувань серед визначних хорватських діячів. Югославянська влада мала впасти на сліди широко розгалуженої орґанізації серед Хорватів, метою якої було відорвати Хорватію від Югославії, а прилучити її в майбутньому до союзу держав наддунайських себто: Австрії та Мадярщини. На чолі союзу тих держав мав станути котрийсь з роду Габсбурґів. Поліція твердить, що кілька політичних убийств, а між іншими убийство редактора одної протихорватської ґазети, було ділом рук згаданої орґанізації. Скільки на цьому правди невідомо.

Болгарія. Від коли Югославія захопила частину Македонії під свою владу, від тоді в Болгарії а з окрема в її столиці — Софії зосередилося біля пів міліона македонських еміґрантів, які будьто утікли з Югославії, будьто взагалі не хотіли і не хотять вертати в свої родинні сторони з огляду на ненависть до Сербів. В Болгарії ведуть Македонці повстанчу роботу з метою освободити з під сербського панування свій край. Серед македонської еміґрації в Болгарії є два табори, які при всій своїй спільній ненависти до Сербів взаїмно поборюються. Один табор вірить, що прийде час коли за Македонією упімнуться інші держави і що тоді Серби будуть приневолені повернути Македонії самостійність. Другий табор в таку можливість не вірить і хоче щоби самі Македонці силою примусили Сербів повернути їм свободу. Поміж тими двома таборами йшла від давна і йде далі боротьба. Боротьба ця є часами дуже гостра. Ось на приклад голова еміґрантів ґенерал Протоґеров та майже усі визначніщі члени першого табору зістали убиті, а убийниками, хоч і невислідженими досі, були без сумніву члени другого, революційного табору. Такі способи внутрішньої боротьби перекинулися також на ціле боргарське громадянство, так, що сьогодня жаден політичний діяч в Болгарії не є певний свойого життя. З такого стану річи є дуже задоволені Серби, бо таким чином відвертається увага македонських революціонерів від них, а звертається в бік внутрішних непорозумінь.

ЗАБУТА ПЛОЩА.

Під таким написом появилася в попередньому числі „Українського Голосу“ допись, що обговорює історію закупна, чудові прикмети, а дальше буцімто забуття площі Тов. „Дешева Кухня“ в Старяві, коло Хирова. Автор дописи взяв собі дуже до серця незаслужене забуття, яке стрінуло так гарну площу і прощаючи Т ву „Д. К.“, що воно спричинило то забуття, подає думку оснування кооперативи на паях по 100 долярів один пай, а за зібрані гроші збудувати на названій площі домівку на вакаційну оселю для жіночої і мужеської молоді. Не думає він про ніяке покривдження Тов. „Дешева Кухня“ бо воно, після його думки, може приступити як пайщик до майбутньої кооперативи з паєм вартости площі. Хоче він в цей спосіб рушити приспану справу з мертвої точки.

Прочитавши ці замітки і пляни, хочу подати декілька фактів, бо уважаю, що автор статті однобічно поінформований про цілу справу. Товариство „Дешева Кухня“, що є власником площі в Старяві, збирало гроші на будову вакаційної оселі ще за Австрії і призбирало було квоту кільканайцять тисяч корон. Одначе війна і її наслідки, девалюоація, знищили ті заходи. По війні, мимо дуже скрутної грошевої ситуації, не забуло Т-во „Д. К.“ про збудовання вакаційної оселі, що мала носити назву заслуженого директора української ґімназії в Перемишлі бл. п. Григорія Цеглинського. В тій цїли Виділ Тов. „Д К.“ продискутував справу на многих засіданнях в попередних роках і цього року, звернувся до других Товариств в Перемишлі як: Український Інститут для дівчат, Бурса св. о. Николая, Учительська Громада і других, звернувся також до Дирекцій шкіл в Перемишлі з прошенням о поміч в тому ділі. Як вислід заходів Виділу Тов. „Д. К.“ були кілька разів відбуті сходини відпоручників названих Товариств, а що важніще, ухвали їх Виділів: причинитися поважніщими квотами до будови Товариством „Дешева Кухня“ вакаційної оселі на площі в Старяві. І так деклярував Український Інститут для дівчат 200 долярів, Бурса св. о. Николая 200 долярів, а прочі Товариства менші квоти, застерігаючи собі вплив на заряд оселі і приняття до неї питомців відповідно до деклярованої ними квоти. Створено отже кооперативу Товариств при Тов. „Д. К.“ Одначе будова, навіть дуже скромної домівки вакаційної оселі переходили значно деклярувану квоту і лише тому не приступлено сейчас до будови, а рішено дальше збирати гроші і декларації. Так виглядає справа в освітленні фактів. Виходить з того ясно, що ані про площу не забуто, ані справи будови оселі не приспано. Колиж автор статті є зле поінформований, а хотівби причинитися до скоршого переведення самої будови через збирання грошей, то певне Тов. „Д. К.“ буде йому лише вдячне.

Поінформований.

Союзи і Товариства.

Мостиска. — Президія Надзірної Ради і Управа Кооперативи „Народний Дім“ в Мостисках має честь тою дорогою запросити Шан. Членів і мостиську Громаду на СВЯТО ОЩАДНОСТИ, яке відбудеться в понеділок, дня 25. листопада 1929 р. — Управа Кооперативної Спілки „Народний Дім“ кооп. з обмеж. порук. в Мостисках.

20-літний Ювілей перемиської „Учительської Громади“. — Перемиська філія Т-ва професорів середніх шкіл „Учительська громада“ відсвяткувала дня 9 і 10 листопада с. р. 20-літний Ювілей свого істнування. В суботу, дня 9-го листопада, відправив о. Лев Несторович в катедральній церкві Поминальне Богослуження за померших членів Товариства. Хор ґімназ. учнів, під управою проф. П. Волянського, співав в часі Богослуження. Дня 10-го листопада, в неділю, відбулися святочні сходини членів. Предсідателем сходин був найстарший член - основатель дир. Олексій Ярема. Теперішний голова Товариства розказав історію перемиської філії. Для звеличання сеї святочної хвилі рішили зібрані члени жертвувати грошеві датки на вакаційну оселю для перемиської шкільної молоді.

Всячина.

Що означає вираз **„slogan“?** Слово те (не подаємо його яко анґлійське бо правдоподібно воно є американського походження) уживається в значінню „арґумент сподажи“. Такий “slogan“, котрий можна добре запамятати, може в великий мірі причинитися до дійсного поводження при впровадженню артикулу нової марки. Того роду поводженням тішиться знана фабрика марґарини “Амада“ при впровадженню своєї нової молочної марґарини „Vitello“, для котрої вибрала собі slogan“ для кождого господарства“. Нині вже тисячі господинь знають, що добірна молочна марґарина „Vitello“ є для кождої кухні найвідповіднійшим товщем до смаження, печення і варення, „Vitello“ надається рівнож до смаровання хліба.

Прекрасний вибір добрих переписів до печива в тім кільканайцять цілком нових знайде кожда пані дому, в новім ілюстрованім книжковім виданню переписів Дра Еткера. Можна просто сказати, що без всяких вступних відомостей про кулінарну штуку, може кождий печи смачні пляцки й торти, бо всі переписи є ясні і зрозуміло написані при тім кольорові ілюстрації показують як виглядає готове печиво. Пані дому, що до сего часу мало або цілком не займалися печенням напевно будуть захоплені першим вдатним тістом. Книжочку можна набути, як показують оголошення, у всіх кольоніяльних складах або також за надісланням 40 ґрошів в значках почт. просто до фірми **Dr. Oetker Oliva.**

Збіжева біржа.

(Ціни в золотих за 100 кільоґрамів, в місци де збіже ваґонується).

Пшениця двірська: 36.25—37.25; Пшениця селянська: 32.75—33.75; Жито: 21.25—21.75; Фасоля біла 90—105; Фасоля краса 50—58; Горох пів Victoria: 45—50; Горох полевий: 32 35; Вика чорна: 28.50—29.50; вика сіра: 26.50—27.50; Сіно солодке прасоване: 8—9; Солома прасована: 4—5 Гречка: 26·50—27.50; Лен: 67—69; Отруби житні: 12·50—13; Отруби пшеничні; 13·75—14·25; Каша гречана: 53—55; Каша ячмінна: 38—39; Пенцак: 36—37; Просо: 28.25—29.25; Конюшина червона: 115—135; Мак синий: 120—130; Мак сивий; 80—90.

✠

Поминальне Богослуження
за упокій душі бл. п.
Дра Теофіля Кормоша
відбудеться дня 26. XI. 1929. яко в другу річницю смерти о год. 8. рано, в гр. кат. катедральній церкві в Перемишлі.

Новинки.

Музикальні сотворіння. Окрім слонів. люблять дуже морські пси (фоки.) Та через музику не лише наших весілях леться кров і падуть трупи. але і морські пси платять дуже часто життям за свою любов до музики. Недавно трафилось таке, що поліційна виправа, яку вислав канадійський уряд далеко на північ, найшлися по певному часі без середників до житть. Тоді голодні поліціянти стали собі в той спосіб радити, що накрутили ґрамофон, що його мали зі собою, а що це було над берегом моря, морскі пси учувши музику стали цілими стадами збігатися до берега і прислуховуватись. Поліціянти скористали з цього і убили стільки тих музикальних сотворінь, що мали на цілих два тижні, що їсти.

Таємничі і несамовиті душегубства в Дюсельдорфі. Є в Німеччині місто Дюсельдорф, якого імя вже прославилось на цілий світ, через ті таємничі дошегубства які в ньому доконує невислідженний досі душегубець. Невідомо досі навіть чи тим душегубцем є чоловік чи жінка. Чому і для чого мордує цей звір в людському тілі, дітей, а передовсім молоді дівчата — невідомо. Душегубець цей є настілько нахабний, що повідомляє поліцію листами, про те кого він замордував і де, закопав тіло. Це вже тягнеться кілька тижнів, за той час замордував він 19 дітей і жінок, а мимо цього поліція досі не може трафити на те, хто є цим душегубцем. Кілька днів тому назад, прислав він листа до одної редакції в якому повідомляє, що виїздить на якийсь час з Дюсельдорфу. В другому знова листі пише, що він рішився лишити в місті і повідомляє поліцію, що в найблищому часі він доконає нового душегубства. В цьому листі він подає теж місце, де це станеться.

Школа для слонів. Французькі кольоніяльні війська, що уживають слонів для транспортів, рішили закласти окрему школу, в якій мають освоювати молодих слонів. Перші проби виказали, що слоні найкраще освоюються при помочі музики зложеної з флетів і сопілок. Таку музику слоні найбільше люблять.

„Не цілуй мене товаришу“. Московський комісарять здоровля взявся останніми часами пропаґувати думку проти поцілунків. Для розповсюдження тої думки рішено скрізь на людних площах, в театрах, кінах, то що, умістити великі таблиці з написами В самій Москві вже повно таких написів, як ось. “Не цілуй мене товаришу“, „Подумай, поки поцілуєш. Кожний поцілуй розносить 40.000 бакцилів“ і т. п. Таких зазивів повно теж в ґазетах, а навіть листи і картки остемпльовується печатками з такими написами. — Думаємо що „товариші, большевицькі“ не мають чого відпрошуватись від поцілунків, бо їх і так ніхто не поцілує не погладить за ті звірства, яких вони доконали. А впрочім смішно є, коли говориться про гіґієну, чистоту і мораль в публичному домі.

Скільки дав варшавський уряд на “Познанську Виставу краєву“? Люде досі знали лише, що познаньска вистава пожерла безліч грошей, між якими находились теж і наші податки. З дотеперішних обчислень виходить, що сам уряд дав з державної каси на ту виставу 17 міліонів і 298 тисяч золотих,

До чого воно йде? В Березові Великім, тернопільського повіту, місцевий селянин Лучко заколов ножем свойого односельчанина Мицькова. Причиною душегубства були особисті порахунки. — В Черниxівцях, збаражського повіту убито серед сну сокирою селянина Репега. — В Тростянци, бучацького повіту стрілив невідомий справник через вікно до Василя Шеленка і убив його на місци. Причиною душегубства була заздрість за дівчину. — В Ольші, товмацького повіту, напав місцевий кравець Павло Грабовецький на свою тестьову і убив її ударом сокири. — В Туринці, жовківського повіту убив хтось селянина Степана Васечка. За справником пропав слід.

Сніг в Америці. В північних областях Зєдинених Державах Америки впав сніг який покрив землю грубою верствою на 75 центиметрів.

Грізна відповідь. В Вороніжі судять большевики 42-ох такзваних контреволюціонерів-селян. Селяне ці одягнені в білі опанчі з хрестами на грудях. На усі запити большевицьких суддів відповідають многозначучими словами: „Христос Воскрес“.

Заочний суд. З огляду на те, що Франція не хоче видати Беседовського московським большевикам, рішили вони судити Беседовського заочним судом.

Грушки зародили другий раз. Таке диво сталося в Цвікав на Чехах. Та вся біда в тому, що лише одна груша, яка вдруге цього року цвила в місяци липні, — зародила. Овочі другого збору нічим не ріжняться від овочів першого збору.

Православну церкву у Львові призная суд Румунам. На вул. францішканський у Львові стоїть православна церква, якою до війни завідувало православне церковне братство в Чернівцях на Буковині. Коли після війни і революції Буковину Захопили Румуни, то опіку над церквою обняло братство печаївської Богоматери. В останних місяцях внесло Черновецьке церковне братство скаргу до Львівського суду в справі звороту згаданої церкви. Судова розправа, яка в тій справі відбулася у Львові, признала право власности черновецькому брацтву.

Вулькан Етна на услугах людини. Відомо, що кождий вулькан, а з окрема вулькан Етна, має в свойому нутрі великий жар та, що з вулькану видобувається богато пари. Досі та пара пропадала: нікимне використана. Тепер, однак беруться учені інжінери на спосіб і задумують ту пару ловити в відповідні збірники і розпроваджувати її до домів та в той спосіб їх огрівати. Таке огрівання буде дуже дешеве.

Розумний розпорядок. Президент поліції в Токійо видав наказ, яким забороняється молоді нище 21 літ заходити на вечерниці з танцями, а такі вечірки взагалі не сміють продовжатися поза пів до одинайцятої вечером.

Замах на літаки і летунські маґазини. Незнаний справник намагався минулого тижня підпалити літаки, що були переховувані в ганґарах на Янівських Полях під Львовом. Незнаний справник всунувся незамітно до одного з ганґарів, облив один літак бензиною і підпалив його. Справник після того утік, а огонь загасила військова сторожа, що мала пильнувати ганґари.

Сумний конець Габібули. Недовге панування Габібули скінчилося для нього дуже сумно. Після удачного повстання проти нього, він утік, але його зловили і вели його під сторожею пішки від місця де його зловили аж до столиці Афґаністану. По дорозі ще добре з нього товпа посміялась, а по приході до столиці зараз його розстріляли. Перед розстрілом питали його де він заховав скарби, що він їх забрав зі столиці та Габібула не виявив цеі своєї таємниці.

Подвійне душегубство. В ставі біля Урманя, бережанського повіту виловлено трупа незнаної блище жінки. Лікарі ствердили, що душегубці замордували раньше згадану жінку, а щойно після цього кинули її в став. За душегубцями шукає поліція.

Скільки є автомобілів в теперішній Польщі? В році 1927 було всіх автомобілів (опріч військових) — 16.554. В 1928 р. було їх вже 21.810, а під кінець липня 1929 р. начислено їх — 33.567. Найбільше автомобілів має Варшава, потім йде воєвідство Познанське, відтак горішньо шлеське і т. д.

Надіслане.

Видає і за редакцію відповідає Зенон Пеленський.

З друкарні Кнолера і Сина в Перемишлі